

Повноваження президента України в управлінні сектором безпеки: організаційно-правовий аспект

Гончаренко Г. А.

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, Україна
anna_sovetnik@ukr.net*

Ключові слова:

повноваження, Президент України, управління, сектор безпеки, адміністративно-правове регулювання, національна безпека.

У статті аналізуються організаційно-правові аспекти реалізації повноважень Президента України в управлінні сектором безпеки. Аргументовано, що Президент України займає найвищий ступінь у структурі системи управління сектором безпеки, здійснюючи її загальне управління в країні та узгоджуючи діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади. З'ясовано, що Президент України визначає реальні й потенційні загрози та небезпеки, на підставі чого вживає необхідні заходи з управління сектором безпеки й видає відповідні нормативно-правові акти. Зроблено висновок, що в деяких випадках управлінські повноваження Президента України досить докладно визначені чинним законодавством, однак окремі з них – лише фрагментарно, тому обґрунтовано необхідність запровадження відповідних заходів з удосконалення адміністративно-правового регулювання щодо питань управління сектором безпеки, в тому числі з боку Президента України.

Powers of the president of Ukraine in security sector management: organizational and legal aspects

Goncharenko G. A.

*Yaroslav Mudryi National Law University,
Pushkinskaya str., 77, Kharkiv, Ukraine
anna_sovetnik@ukr.net*

Key words:

President of Ukraine, authority, management, security sector, administrative and legal regulation, national security.

The article analyzes the organizational and legal aspects of the implementation of the powers of the President of Ukraine in the management of the security sector. It is argued that the President of Ukraine occupies the highest degree in the structure of the security sector management system, carrying out its general management in the country and coordinating the activities of the legislative, executive and judicial branches. It was found that the President of Ukraine identifies real and potential threats and dangers, on the basis of which he takes the necessary measures to manage the security sector and issues the relevant regulations. Attention is drawn to the fact that the security and defense sector of Ukraine consists of four interrelated components: security forces; defense forces; defense-industrial complex; citizens and public associations that voluntarily participate in ensuring national security.

It is determined that the President of Ukraine is endowed with such powers as appointment to and dismissal from command of the security forces and assignment of special and military ranks. In carrying out such activities, the Head of State obviously has powers with exclusive competence. It is established that the President of Ukraine approves the Concept of Development of the Security and Defense Sector of Ukraine, the National Security Strategy of Ukraine, implements

the right of legislative initiative in the Verkhovna Rada of Ukraine on legislative regulation of security sector management.

It was found that the President of Ukraine exercises control over the security and defense sector both directly and through the National Security and Defense Council of Ukraine headed by him. It is argued that the Head of State submits to the Verkhovna Rada of Ukraine applications for the appointment and dismissal of the Head of the Security Service of Ukraine, the Secretary of the National Security and Defense Council of Ukraine and his deputies, as well as general management of intelligence agencies of Ukraine. It is concluded that in some cases the administrative powers of the President of Ukraine are defined in some detail in the legislation, but some of them are fragmentary, which requires the introduction of appropriate measures to improve administrative and legal regulation of security sector management.

Постановка проблеми. Одним із ключових суб'єктів процесу реалізації державної влади в Україні, безсумнівно, є глава держави, що робить інститут президентства важливою частиною загального реформування системи управління сектором безпеки України. Водночас чинне законодавство з питань управління сектором безпеки містить досить численні прогалини та неузгодження щодо правового статусу та обсягу повноважень Президента України [1, с. 98] в цій царині. При цьому з огляду на те, що реалізація повноважень Президента України в управлінні сектором безпеки є малодослідженою, актуальність цього дослідження лише зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В юридичній науці окремим аспектам повноважень суб'єктів управління приділяли увагу такі вчені, як В.Б. Авер'янов, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, І.П. Голосніченко, В.Я. Малиновський, В.А. Ліпкан, І.Б. Коліушко, В.Ф. Погорілка, С.Г. Серьогіна [2] та ін. Так, І. Доронін вивчив проблематику контрольних повноважень Президента України у сфері національної безпеки [1], В. Сазонов дослідив питання щодо повноважень Президента України, які безпосередньо або побічно пов'язані зі сферою державної безпеки [3]; С. Мельник окреслив окремі повноваження Президента України у сфері військового управління [4]; С. Пономарьов розкрив адміністративно-правові повноваження Президента України як суб'єкта забезпечення національної безпеки і оборони [5] та ін.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування особливостей реалізації повноважень Президента України в управлінні сектором безпеки.

Результати дослідження. Відповідно до ч. 1 ст. 102 Конституції України, Президент України є главою держави і виступає від її імені [6]. Тобто Конституція України не зараховує главу держави до жодної гілки влади. Повноваження Президента України охоплюють усі сфери суспільного та державного життя. Словник української мови визначає повноваження як «право,

надане кому-небудь для здійснення чогось; у множині – права, надані особі або підприємству органами влади» [7, с. 1000]. Юридична енциклопедія, за ред. Ю.С. Шемшученка, надає таке тлумачення категорії «повноваження», а саме: як сукупність прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій. Обсяг повноважень конкретних державних органів та їхніх посадових осіб залежить від їхнього місця в ієрархічній структурі відповідних органів [8, с. 590]. Отже, повноваження – це сукупність прав і обов'язків державного органу або посадових осіб, які закріплені законодавством.

Повноваження президента, встановлені Конституцією України, як стверджує вчений В.М. Шаповал, можна класифікувати як пов'язані, по-перше, з його статусом як глави держави, по-друге, з його роллю носія виконавчої влади. Автор вказує, що окремі повноваження можуть належати до обох груп із наведеної класифікації [9, с. 127]. На думку В.Л. Грохольського, організаційний аспект будь якого адміністративно-правового явища пов'язаний із реалізацією певної управлінської функції і спрямовується на «досягнення злагодженості й узгодженості всіх дій і елементів системи, раціональної організації функціонування та оптимальної структури діяльності» [10, с. 139, 140]. Тобто щодо цього дослідження організаційно-правовий аспект може розумітися як теоретико-методологічне обґрунтування природи і змісту та реалізації повноважень Президента України щодо управління сектором безпеки.

Відповідно до положень ст. 106 Конституції України [6] та ст. 13 Закону України «Про національну безпеку України» [11] закріплюється, що Президент України здійснює керівництво у сферах національної безпеки і оборони. Отже, Президент України займає найвищий ступінь у структурі системи управління сектором безпеки, здійснюючи її загальне управління в країні

та узгоджуючи діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади. Крім того, Президент України визначає реальні й потенційні загрози та небезпеки, на підставі чого вживає необхідні заходи з управління сектора безпеки й видає відповідні нормативно-правові акти.

У Конституції України, а саме у ст. 106, проголошується, що Президент України у сфері національної безпеки має такі основні повноваження: 1) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України; 2) представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України; 3) призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; 4) приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав; 5) припиняє повноваження Верховної Ради України у випадках, передбачених цією Конституцією; 6) вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України; 7) зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності цій Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; 8) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань; 9) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України; 10) нагороджує державними нагородами; 11) встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними; 12) створює в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби; 13) підписує закони, прийняті Верховною Радою України; 14) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з подальшим поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України; 15) здійснює інші повноваження з питань безпеки і держави, визначені Конституцією України [6].

Крім того, згідно з положеннями Конституції України, Президент України забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави, призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України

Генерального прокурора, вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України, очолює Раду національної безпеки і оборони України, присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини, є Верховним Головнокомандувачем Збройних сил України, призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних сил України, інших військових формувань, здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави (ст. 106) [6]. Так, головою Ради національної безпеки і оборони України є Президент України. Глава держави формує персональний склад Ради національної безпеки і оборони України. За посадою до цієї Ради входять Прем'єр-міністр України, Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України, Міністр внутрішніх справ України, Міністр закордонних справ України. Також у засіданнях Ради національної безпеки й оборони України може брати участь Голова Верховної Ради України.

Важливо зазначити, що відповідно до ст. 14 Закону України «Про національну безпеку України», Рада національної безпеки і оборони України здійснює координацію у сфері національної безпеки [11], тобто і в управлінні сектором безпеки. У ст. 3 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» вказані функції Ради, а це саме: а) внесення пропозицій Президентові України щодо реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики у сфері національної безпеки і оборони; б) координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони в мирний час; в) координація та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони в умовах воєнного або надзвичайного стану та під час виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України [12]. А Президент України має повноваження призначати на посади та звільняти з посад Секретаря Ради національної безпеки і оборони України та його заступників (п. 9 ст. 13) [11].

Звернемо увагу на наявні у Президента України нормотворчі повноваження, що пов'язані з управлінням сектором безпеки. Так, Президент України, відповідно до положень ч. 3 ст. 106 Конституції, на підставі та на виконання Конституції й законів України видає укази та розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території країни [6]. Саме указами Президента затверджені Стратегія національної безпеки України [13] та Концепція розвитку сектору безпеки й оборони України [14]. Наприклад, у цій Концепції врегульовано, що Президент України входить до

складу сектору безпеки і оборони і здійснює його керівництво. Президент України визначає стратегічні цілі та основні завдання державної політики у сфері національної безпеки і оборони України. Також він вказує на завдання складників сектора безпеки і оборони в: 1) мирний час, 2) кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці, 3) особливий період. Важливе значення має те, що саме Президент України проголошує цілі і пріоритетні напрями розвитку її складників, вказує мету, завдання, строки затвердження документів планування розвитку сектору безпеки і оборони та його складових. Президент України, здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави [14].

Президент України затверджує і Стратегію воєнної безпеки України, інші стратегії, доктрини, концепції, якими визначаються актуальні загрози національній безпеці. Крім того, також главою держави затверджується Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України (ст. 29), Стратегія кібербезпеки України (ст. 31), Національна розвідувальна програма (ст. 32) тощо [11]. Доленосне значення має те, що Президент може оголосити своїм указом про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, який потім затверджується Верховною Радою України, а також оголошує в разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з подальшим затвердженням цих рішень Верховною Радою України [6].

Президент України має і окремі контрольні повноваження, пов'язані з управлінням сектором безпеки. Відповідно до положень ст. 5 Закону України «Про національну безпеку України», Президент України (на підставі ст.ст. 106 і 107 Конституції України) здійснює контроль за сектором безпеки і оборони як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України та створювані ним у разі необхідності консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби. Відповідно ж до ст.ст. 106 і 107 Конституції України, Рада національної безпеки і оборони України здійснює контроль за сектором безпеки і оборони [11].

Беручи до уваги, що сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складників (сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки), розглянемо повноваження Президента України щодо окремих суб'єктів управління сектора безпеки, зокрема Служби безпеки України та розвідувальних органів України. Так, згідно з положеннями Закону України «Про національну безпеку України», Служба безпеки України підпорядковується

Президентові України. Службу безпеки України очолює Голова Служби безпеки України, який призначається на посаду та звільняється з посади Верховною Радою України за поданням Президента України (ст. 19) [11].

Як вважає вчений-адміністративіст Д.М. Бахрах, організаційна функція є організаційно-структурною, що включає в себе створення організацій, їх структурних підрозділів чи перерозподіл їх повноважень [15, с. 167]. Президент України в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, створює консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби. Наприклад, Офіс Президента України. Так, основними завданнями цього Офісу є організаційне, правове, консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення здійснення Президентом України визначених Конституцією України повноважень [16].

Зазначимо, що організаційна структура Служби безпеки України визначається Президентом України. Главою держави затверджується і Положення про Антитерористичний центр при Службі безпеки України за поданням Кабінету Міністрів України (ст. 9) [17]. У ст. 13 Закону України «Про Службу безпеки України» зазначається, що Голова Служби безпеки України має заступників, які призначаються на посади за його поданням та звільняються з посад Президентом України. Начальники підрозділів Центрального управління Служби безпеки України, а саме: контррозвідки, військової контррозвідки, контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки, захисту національної державності, боротьби з корупцією і організованою злочинною діяльністю, інформаційно-аналітичного, оперативно-технічного, оперативного документування, слідчого, по роботі з особовим складом, інших підрозділів, визначених Президентом України, а також начальники регіональних органів – обласних управлінь Служби безпеки України призначаються на посади за поданням Голови Служби безпеки України та звільняються з посад Президентом України [17].

Служба безпеки України регулярно в порядку, визначеному Президентом України, інформує Президента України, членів Ради національної безпеки і оборони України та посадових осіб, спеціально призначених Президентом України, з основних питань своєї діяльності, про випадки порушення законодавства, а також на їх вимогу подає інші необхідні відомості. Голова Служби безпеки України щорічно подає Президенту України письмовий звіт про діяльність Служби безпеки України (ст. 32) [17].

Цікавим буде розглянути повноваження Президента України щодо розвідувальних органів

України, якими є державні органи або структурні підрозділи в їх складі, уповноважені законом здійснювати розвідувальну діяльність із метою захисту національних інтересів України від зовнішніх загроз. Так, пріоритетні завдання розвідувальним органам визначаються Президентом України. Президент України може створювати координаційний орган із питань розвідувальної діяльності відповідно до ст. 106 Конституції України (ст. 20) [11]. Голову Служби зовнішньої розвідки України призначає також Президент України. У межах своїх повноважень керівники розвідувальних органів України на вимогу Президента України доводять до його відома у визначеному ним порядку інформацію щодо зовнішніх загроз Україні. Координація діяльності розвідувальних органів України здійснюється Президентом України через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України [18].

Висновки. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави. Президент України, згідно з Конституцією України, здійснює значний управлінський вплив на систему суб'єктів сектора безпеки, на їх організацію й діяльність. У деяких випадках управлінські повноваження Президента України досить докладно визначені чинним законодавством, однак окремі з них – лише фрагментарно. Основні ж повноваження глави держави у управлінні сектором безпеки закріплені у ст. 106 Конституції України та інших законодавчих актах.

Серед особливостей реалізації повноважень Президента України в управлінні сектором безпеки є те, що Президент здійснює управління та контроль за сектором безпеки як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України. При цьому важливо, що Глава держави вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України, Секретаря Ради національної безпеки і оборони України та його заступників, а також здійснює загальне керівництво розвідувальними органами України, призначає Голову Служби зовнішньої розвідки України. Президентом України затверджується організаційна структура Служби безпеки України та положення про Антитерористичний центр при Службі безпеки України, положення про діяльність Офісу Президента України.

Доведено, що нормотворчі повноваження Президента України є важливим елементом регулювання правовідносин, які стосуються управління сектором безпеки, і мають підзаконний характер. Президент України затверджує Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України, Стратегію національної безпеки України, а також напрями діяльності органів державної влади в конкретній сфері з метою своєчасного виявлення, відвернення і нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України. Президент України реалізує право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України щодо законодавчого врегулювання питань управління сектором безпеки.

Література

1. Доронін І. Контрольні повноваження Президента України у сфері національної безпеки: проблеми і перспективи. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 2. С. 95–99.
2. Серегина С. Проблемы определения полномочий Президента Украины. *Бізнес-Інформ*. 1998. № 15. С. 23–24.
3. Сазанов В. Повноваження Президента України у сфері забезпечення державної безпеки. *Вісник Національної академії правових наук України* 2013. № 3 (74). С. 272–278.
4. Мельник С.М. Повноваження Президента України у сфері військового управління. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 141–145.
5. Пономарьов С.П. Адміністративно-правові повноваження Президента України як суб'єкта забезпечення національної безпеки і оборони. *Право.іа*. 2017. № 1. С. 34–40.
6. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови : уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
8. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. Т. 4 : Н–П. 2002. 720 с.
9. Шаповал В.М. Статус Президента и исполнительная власть в Украине. *Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / под общ. ред. Е.Б. Кубко, В.В. Цветкова*. Київ : Юринком Інтер, 2003. С. 123–131.
10. Грохольський В.Л. Організаційна функція в управлінні спеціальними підрозділами по боротьбі організованою злочинністю. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2003. № 4. С. 138–144.

11. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
12. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.
13. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення 01.05.2020).
14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4.03.2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 14.03.2016 р. № 92/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#n2> (дата звернення 04.05.2020).
15. Бахрах Д.Н. Административное право : учебник для вузов. Москва : Изд.-во. БЕК, 1999. 368 с.
16. Про Положення про Офіс Президента України : Указ Президента України від 25.06.2019 р. № 436/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019> (дата звернення 04.05.2020).
17. Про службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XI. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
18. Про розвідувальні органи України : Закон України від 22.03.2001 р. № 2331-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 19. Ст. 94.

References

1. Doronin I. (2019) Kontrolni povnovazhennia Prezydenta Ukrainy u sferi natsionalnoi bezpeky: problemy i perspektyvy [Control powers of the President of Ukraine in the area of national security: challenges and prospects]. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 2. Pp. 95–99.
2. Seregina S. (1998) Problemy opredelenija polnomochij Prezidenta Ukrainy [Problems of the determination of powers of the President of Ukraine]. *Biznes-Inform*, no. 15. Pp. 23–24.
3. Sazanov V. (2013) Povnovazhennia Prezydenta Ukrainy u sferi zabezpechennia derzhavnoi bezpeky [Powers of the President of Ukraine in the area of guarantee of the national safety]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. No. 3 (74). Pp. 272–278.
4. Melnyk S.M. (2019) Povnovazhennia Prezydenta Ukrainy u sferi viiskovoho upravlinnia [Powers of the President of Ukraine in the area of military administration]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Yurydychni nauky*, vol. 30 (69), no. 4, pp. 141–145.
5. Ponomarov S.P. (2017) Administratyvno-pravovi povnovazhennia Prezydenta Ukrainy yak subiekta zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony [Administrative powers of the President of Ukraine as a subject ensuring the national security and defense]. *Pravo.ua*. No. 1. Pp. 34–40.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996) Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96–VR [The Constitution of Ukraine as of 28.06.1996 No. 254k/96–BP]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 30, Art. 141.
7. Busel V.T. (2005) *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great Explanatory Dictionary of the Contemporary Ukrainian Language]. Kyiv. : Irpin: VTF “Perun”. (in Ukrainian)
8. Shemshuchenko Yu.S. (ed.) (2002) *Yurydychna entsyklopediia: v 6 t. T. 4 : N–P. K* [Legal encyclopedia in 6 vols. Vol. 4: H–P]. Kyiv : Ukr. Entsycl. (in Ukrainian).
9. Shapoval V.M. (2003) Status Prezidenta i ispolnitel'naja vlast' v Ukraine [Status of the President and executive power in Ukraine]. *Problemy garmonizacii zakonodatel'stva Ukrainy i stran Evropy* (eds. E.B. Kubko, V.V. Cvetkova). Kiev : Jurinkom Inter. Pp. 123–131.
10. Hrokholskyi V.L. (2003) Organizaційна функція в управлінні спеціальними підрозділами по боротьбі організованою злочинністю [Organizational function in the administration of special units for fighting organized crime]. *Visnyk Odeskoho instytutu vnutrishnikh sprav*. No. 4. Pp. 138–144.
11. The Verkhovan Rada of Ukraine (2018) Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 № 2469-VIII [On the National Security of Ukraine: the Law of Ukraine as of 21.06.2018 № 2469-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 31, art. 241.
12. The Verkhovan Rada of Ukraine (1998) Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 05.03.1998 r. № 183/98-VR [On the National Security and Defense Council of Ukraine: the Law of Ukraine as of 05.03.1998 № 183/98-BP]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 35, Art. 237.
13. The President of Ukraine (2015) Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6.05.2015 r. «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. № 287/2015 [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine as of 6.05.2015 “On the Strategy of National Security of Ukraine as of 26.05.2015 p. № 287/2015]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (accessed 01.05.2020).

14. The President of Ukraine (2016) Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 4.03.2016 r. «Pro Kontseptsiiu rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy» Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.03.2016 r. № 92/2016 [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine as of 4.03.2016 “On the Concept for the Development of the Security and Defense Sector of Ukraine”: the Decree of the President of Ukraine as of 14.03.2016 № 92/2016]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#n2> (accessed 04.05.2020).
15. Bahrah D.N. (1999) *Administrativnoe pravo: ucheb. dlja vuzov* [Administrative law: a textbook for HEIs]. Moscow : Izd.-vo. (in Russian)
16. The President of Ukraine (2019) Pro Polozhennia pro Ofis Prezydenta Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2019 r. № 436/2019 [On the Provisions on Office of the President of Ukraine: the Decree of the President of Ukraine as of 25.06.2019 № 436/2019]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019> (accessed 04.05.2020).
17. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992) Pro sluzhbu bezpeky Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2229-XI [On the Security Service of Ukraine: the Law of Ukraine as of 25.03.1992 № 2229-XI]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 27, Art. 382.
18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001) Pro rozviduvalni orhany Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 22.03.2001 r. № 2331-III [On the Intelligence Agencies of Ukraine as of 22.03.2001 № 2331-III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. No. 19. Art. 94.